

Het Bestuur van de Koninklijke Nederlandse
Beroepsorganisatie van Accountants
Postbus 7984
1008 AD Amsterdam

Nieuwegein, 26 juli 2016

Betreft: reactie op Discussienota "Aanpakken en bestrijden van fraude"

Geacht Bestuur,

SRA Bureau Vaktechniek heeft met belangstelling kennis genomen van de bovengenoemde Discussienota. Het onderwerp van de nota is van groot maatschappelijk belang en SRA onderschrijft dan ook uw plan een discussie te entameren over de rol van de accountant ten aanzien van fraude. In deze brief geven wij onze reactie op de consultatievragen naar aanleiding van de Discussienota.

In paragraaf 1 van deze brief plaatsen wij enige algemene opmerkingen bij het begrip fraude in relatie tot de accountantswerkzaamheden. In paragraaf 2 geven wij onze reactie op de consultatievragen weer. Wij sluiten deze brief af in paragraaf 3.

1 Algemene opmerkingen

1.1 Reikwijdte accountantswerkzaamheden

De discussienota wekt in algemene zin de suggestie, dat de accountant elke fraude van enige omvang zal detecteren in het kader van de controle van de jaarrekening. In de Discussienota wordt niet of nauwelijks aandacht besteed aan de beperkingen die hierbij gelden. In de te voeren discussie zou veel scherper en duidelijker op deze beperkingen moeten worden ingegaan.

1.2 Eerder onderzoek

In 2004/2005 heeft de Universiteit Maastricht, in opdracht van de beroepsorganisaties, een diepgaand onderzoek uitgevoerd naar de rol van de accountant bij fraude en de verwachtingskloof, die ten aanzien hiervan bestaat. Dit onderzoek heeft toen geleid tot aanpassingen in de beroepsregelgeving, met name in de controle- en overige standaarden. Wij dringen erop aan deze onderzoeken bij de huidige discussie te betrekken en te overwegen of het zinvol is de toentertijd uitgevoerde onderzoeken (gedeeltelijk) te actualiseren.

1.3 Definitie van fraude

In de Discussienota wordt, zonder nadere toelichting en nuancering, gesproken over het begrip fraude. Het is van belang te onderkennen, dat de accountant in het algemeen alleen kan vermoeden dat sprake is van fraude maar dat de feitelijke vaststelling daarvan uitsluitend in rechte kan plaatsvinden (zie ook Standaard 240 paragraaf 3). Deze nuancering wordt in de Discussienota node gemist. In dit verband is ook van belang, dat het begrip 'fraude' in het wetboek van Strafrecht niet staat gedefinieerd, hetgeen inhoudt dat er ook geen sprake is van een delictomschrijving waar accountants zich aan vast moeten houden.

2 Reactie van SRA op de consultatievragen

Consultatievraag 1

In hoeverre voldoen de in deze discussienota opgenomen positie en acties van accountants ten aanzien van fraude aan uw verwachtingen?

2.1 Onze reactie op consultatievraag 1

2.1.1 Algemeen

De Discussienota geeft niet een duidelijke schets van dilemma's en denkbare alternatieven voor de oplossing daarvan.

2.1.2 Specifiek

2.1.2.1 Reactie inzake paragraaf 1.2.

1. Wij zijn het ermee eens, dat de accountant zich bij het detecteren en signaleren van fraude niet alleen mag laten leiden door kwantitatieve materialiteit, maar ook kwalitatieve materialiteit moet meewegen. Gesuggereerd wordt echter in de Discussienota dat bij kleinere fraudes vaak sprake is van een afwijking van materieel belang in kwalitatieve zin, waarbij extra actie van de accountant vereist zou zijn. Verdere uitwerking ontbreekt in de Discussienota, waardoor onduidelijk is wanneer sprake is van een dergelijke afwijking. Hierdoor bestaat het risico, dat het publiek te veel verwacht van de rol van de accountant bij fraudes van kleinere omvang (betreffende zowel de risicoanalyse, de detectie als de melding van deze fraudes).
2. Gesteld wordt dat de ontwikkelingen op het gebied van moderne informatietechnologie de verwachting voeden, dat deze technologie wordt ingezet ter afdekking van frauderisico's. Deze stelling is suggestief, omdat het de accountant vrijstaat controlemaatregelen te kiezen die hij in de specifieke omstandigheden het meest effectief acht.
3. Voorts wordt gesteld, dat de accountant gedurende de gehele controle een professioneel-kritische instelling moet hanteren. Hiermee wordt gesuggereerd dat de accountant voortdurend bedacht moet zijn op fraude. De duiding van een professioneel kritische instelling is nu (te) beperkt. Internationaal – binnen IFAC – loopt een project, waarbij het begrip professioneel-kritische instelling wordt uitgewerkt. Het is ons inziens gewenst met de uitwerking van dit begrip in de Nederlandse context hierop aan te sluiten.

2.1.2.2 Reactie inzake paragraaf 1.3

1. De meldplicht wordt alleen uitgewerkt ten aanzien van het vermoeden van fraude. In het kader van het project "In het publiek belang" is echter ook een rapportering voorzien ten aanzien van onderkende frauderisico's, het werkprogramma ter zake en de uitgevoerde werkzaamheden.
2. In artikel 36 van het Bta is de definitie van fraude van materieel belang opgenomen. In de Discussienota wordt aangegeven dat het begrip materialiteit bij het doen van een Wwft-melding geen rol speelt. Aanbevolen wordt om dit onderscheid (nog) meer te benadrukken.

Hierbij wordt echter opgemerkt dat door het opnemen van grenzen (bijvoorbeeld € 15.000) bij toepassing van de objectieve indicatoren in de Wwft wel degelijk rekening is gehouden met het begrip materialiteit. Bij toepassing van de subjectieve indicatoren is dit naar de letter van de Wwft niet het geval. Naar de geest van de wet zal – een overigens lage tot zeer lage – materialiteit echter in de meeste gevallen wel een rol (kunnen) spelen. Aanbevolen wordt de betekenis van het materialiteitsbegrip in het kader van een Wwft-melding in de te voeren discussie te verduidelijken.

3. Zowel bij de meldplicht, genoemd in paragraaf 1.3, als bij de hiervoor onder punt 1 genoemde rapportering, doet zich in de praktijk – met name bij MKB-cliënten – de vraag voor of de Algemene Vergadering in dit kader als toezichthoudend orgaan kan worden gezien bij de uitvoering van maatregel 4.4. uit "In het publiek belang". Voorts kan hierbij de vraag worden gesteld hoe bij een

eventuele rapportering aan de Algemene Vergadering of het bestuur/de directie moet worden omgegaan met informatie over het werkprogramma, gezien de wenselijkheid van onvoorspelbaarheid van controlemaatregelen en gezien het risico van het doorbreken van interne beheersingsmaatregelen of ongeoorloofde vormen van beïnvloeding van het proces van financiële verslaggeving door het management.

4. In de Discussienota wordt de wettelijke verplichting genoemd tot melding bij een opsporingsinstantie. Conform de wet – verwezen wordt naar artikel 26 lid 2 Wta – heeft deze verplichting uitsluitend betrekking op de financiële verslaggeving. Fraude kan echter ook betrekking hebben op handelingen die in de verslaggeving verwerkt zijn, bijvoorbeeld het betalen van steekpenningen. In de te voeren discussie en in voorlichting aan derden zou duidelijk gemaakt moeten worden dat dit type fraude niet onder de wettelijke meldplicht valt.
5. In de Discussienota is gesteld, dat de normen voor een herstelplan per accountantsorganisatie verschillen. Wij onderschrijven de wenselijkheid op dit punt duidelijker normen te stellen.

Consultatievraag 2

Welke dilemma's en belemmeringen ziet u voor controlerend accountants bij het detecteren en signaleren van fraude?

2.2 Onze reactie op consultatievraag 2

Verwezen wordt naar onze reactie op consultatievraag 1. Voorts wijzen wij erop, dat bij kleinere ondernemingen sprake kan zijn van – op zich legitieme – beperkingen in de functiescheidingen, waardoor interne beheersingsmaatregelen beperkt zijn. In deze situatie kan van de externe accountant dan ook mogelijk minder verwacht worden ten aanzien van het detecteren van fraude. Uiteraard dient de accountant desondanks alert te zijn op fraudesignalen en 'zijn oren en ogen de kost te geven'. Bij grotere ondernemingen is meestal sprake van de mogelijkheid om de interne beheersing sterker in te richten, echter daar is het risico dat fraude plaatsvindt buiten het zicht van de accountant wellicht (nog) groter vanwege complexere systemen en administraties.

In algemene zin is er naar onze mening dan ook geen eenduidige reactie op deze vraag te geven.

Consultatievraag 3

Welke dilemma's en belemmeringen ziet u voor samenstellende accountants, internal auditors en accountants in business bij het detecteren en signaleren van fraude?

2.3 Onze reactie op consultatievraag 3

Bij de beantwoording van deze vraag hebben wij ons beperkt tot de samenstellende accountant. In de Discussienota wordt niet ingegaan op de vraag hoe de samenstellende accountant moet omgaan met materialiteit. Verwezen wordt ook naar de hiervoor opgenomen reactie bij consultatievraag 1 ten aanzien van de kwalitatieve materialiteit. Voorts wordt in de Discussienota niet ingegaan op de vraag of de samenstellende accountant moet aandringen op redres van de fraude, hetgeen wel verplicht is bij een wettelijke controleopdracht.

Consultatievraag 4

Welke dilemma's en belemmeringen ervaart u in de praktijk als controlerend accountant/samenstellend accountant/internal auditor/accountant in business bij het detecteren en signaleren van fraude? (Geef in uw antwoord a.u.b. aan welke functie op u van toepassing is)

2.4 Onze reactie op consultatievraag 4

Deze reactie is aanvullend op onze reactie op consultatievraag 3. Accountants van SRA-kantoren zijn werkzaam als extern accountant en als openbaar accountant bij niet-wettelijke controleopdrachten. Ten aanzien van controleopdrachten wordt verwezen naar hetgeen hierover reeds is aangegeven bij consultatievraag 2.

Bij beoordelingsopdrachten is Standaard 2400 paragraaf 52 van toepassing. Bij samenstellingsopdrachten gelden er – afgezien van Standaard 4410 paragrafen 32 en 34 – eveneens weinig vereisten voor hoe de accountant dient te handelen bij (een vermoeden van) fraude. Ook ontbreekt (in deze Standaarden en elders) nadere uitleg en guidance op dit punt. Het in het uiterste geval teruggeven van de opdracht wordt veelal voor kennisgeving aangenomen. Een dilemma waar accountants bij dergelijke opdrachten bij kleinere ondernemingen mee geconfronteerd worden is dat zij vaak niet echt de vinger op de zere plek kunnen leggen en daardoor mogelijk (onbewust) geneigd zijn eerder over signalen van fraude heen te stappen.

Consultatievraag 5

Op welke wijze kunnen de genoemde dilemma's en belemmeringen volgens u worden weggenomen?

2.5 Onze reactie op consultatievraag 5

Deze dilemma's kunnen naar onze mening ten dele worden weggenomen door uitgebreidere toelichting op de regelgeving, ten dele door permanente educatie – zowel in kennis als in vaardigheden – en ten dele door voorlichting aan derden over de rol en verantwoordelijkheden van de accountant en de beperkingen daarin.

Consultatievraag 6

Hoe kan het risico beheerst worden, dat de accountant loopt in een conflictsituatie met zijn cliënt/werkgever bij het melden van fraude of indien de cliënt/werkgever weigert een redelijk herstelplan uit te voeren?

2.6 Onze reactie op consultatievraag 6

Dit risico kan beheerst worden door in voorkomende gevallen verplicht te consulteren binnen de eigen organisatie, bij deskundige derden of bij de beroepsorganisatie.

Consultatievraag 7

Welke andere maatregelen acht u noodzakelijk om accountants hun rol als poortwachter bij de aanpak en bestrijding van fraude te kunnen laten vervullen?

2.7 Onze reactie op consultatievraag 7

Verwijzend naar het hiervoor onder 1.2 Eerder onderzoek genoemde onderzoek van de Universiteit Maastricht, is voorlichting over de rol van de accountant en de beperkingen daarin van groot belang.

De term “poortwachter” suggereert overigens meer dan de accountant, ook als hij adequaat en alert functioneert, kan waarmaken.

3 Ten slotte

Wij vertrouwen erop met onze reactie op de consultatievragen een bijdrage te leveren aan de belangrijke discussie over de rol van de accountant bij het aanpakken en bestrijden van fraude. Mocht u naar aanleiding van onze reactie nog vragen hebben, neemt u dan gerust contact met ons op.

Hoogachtend,

Namens SRA

Drs. H. Kats RA
Bureau Vaktechniek